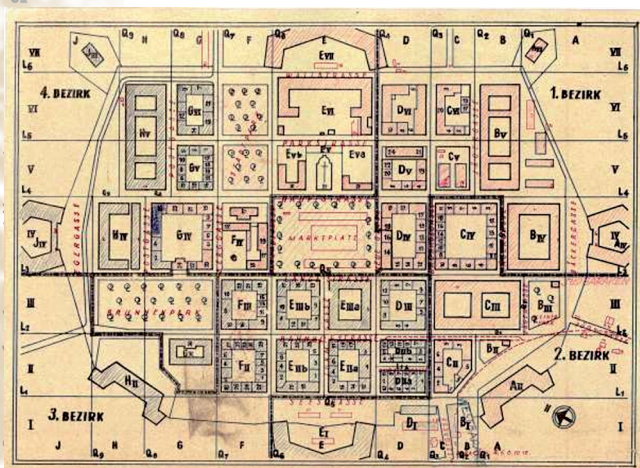

Očekávání a realita příjezdu

I. Jaké důvody vedly k tomu, že byl Terezín zvolen za místo, kde byli soustředěni židé z Protektorátu Čechy a Morava a posléze z dalších evropských lokalit? Rozhodněte, je-li tvrzení doložitelné z následujícího pramene, či nikoliv. Při kladné odpovědi doložte na základě pramene:

Plánek Terezína z roku 1943

Plánek části Protektorátu Čechy a Morava z roku 1941
(<http://www.oahshb.cz/staremapy/full/1941-22.jpg>)

- hradby kolem města
- minimum průmyslu
- přehledné uspořádání ulic

- značné ubytovací kapacity
(přes 50 000 lidí, přibližně 8x více než před válkou)
- nedaleká železnice
- nedaleko tehdejších hranic

Z příkazu Vám oznamujeme, že dne 11. února máte odcestovati k pracovnímu nasazení v Terezíně.

Děti: Nežidovské děti nemohou býti vzaty ssebou. Tyto děti mohou zůstat v bytě v opatrování příbuzných nebo známých, nebo mohou býti dány k příbuzným stvím, nebo do veřejných sociálních institucí. Židovské děti musí být vzaty ssebou

Z příkazu Vám oznamujeme, že dne 11. února máte odcestovati k pracovnímu nasazení v Terezíně.

Děti: Nežidovské děti nemohou býti vzaty ssebou. Tyto děti mohou zůstat v bytě v opatrování příbuzných nebo známých, nebo mohou býti dány k příbuzným nebo známým smíšeným manželstvím, nebo do veřejných sociálních institucí. Židovské děti musí být vzaty ssebou do Terezína.

II.A. Rozhodněte, které důvody mohly u některých židovských obyvatel vést ke stavu, že do Terezína odjížděli „v podstatě rádi.“

Jaká negativa a jaká pozitiva můžete přisoudit nucenému odjezdu z pohledu transportovaných do Terezína?

Jaké názory na odjezd židů do Terezína předpokládáte u nežidovských obyvatel Protektorátu Čechy a Morava?

Do Terezína přicházejí první transporty v listopadu 1941. Bylo to tři měsíce poté, co do funkce zastupujícího říšského protektora nastoupil Heydrich a situace v Protektorátu se výrazně polarizovala. Často bývá Heydrichův postoj ve funkci nazýván politikou cukru (pro ty, kteří byli ochotni plnit nařízení nacistické moci) a biče (na ty, kteří odmítali s nacisty různými způsoby spolupracovat). Vyhraňoval se i postoj vůči protektorátním židům – po sérii opatření omezujících jejich soukromý i veřejný prostor museli všichni židé starší šesti let nosit označení žlutou šesticípou hvězdou a byly vypraveny první transporty z Prahy do Lodže (říjen). V říjnu bylo rovněž rozhodnuto o vytvoření ghetta v Terezíně, na jeho budování se měli, ovšem jen velmi formálně, podílet i židé sami – byla vytvořena jakási židovská vláda – samospráva. Její možnosti však byly velmi omezené a často jen vykonávala rozkazy SS.

II.B. V uvedeném seznamu podtrhněte ty důvody, které mohly pro některé židovské obyvatele být příčinou toho, že do Terezína odjížděli „v podstatě rádi.“

Nabídka:

zabránit černému trhu
zabránit šeptandě a nepřátelské propagandě
prevence proti šíření nemocí
ochrana před nepřátelským prostředím

zmizení z očí, izolace
pracovní nasazení
rodinné vazby
lokalita na území Protektorátu Čechy a Morava
příprava na život v Palestině

III.A. Srovnejte vaše hypotetické příčiny „pozitivní interpretace“ - viz například Handa Pollaková: „Toužila jsem odjet za ním (za otcem) do Terezína. V červenci 1942 jsem se tam konečně dostala, spolu s tetou Haničkou.“ - odjezdu do Terezína s následujícími ukázkami. Pokud pracujete ve skupinách, rozdělte si jednotlivé úkoly; pokud pracujete individuálně, vyberte si jednu ukázkou.

Z příkazu Vám oznamujeme, že dne 11. února máte odcestovati k pracovnímu nasazení v Terezíně.

Děti: Nežidovské děti nemohou býti vzaty ssebou. Tyto děti mohou zůstat v bytě v opatrování příbuzných nebo známých, nebo mohou býti dány k příbuzným nebo známým smíšeným manželstvím, nebo do veřejných sociálních institucí. Židovské děti musí být vzaty ssebou do Terezína.

III.B. Podtrhněte jednou barvou to, co se shoduje s vašimi předpoklady, jinou to, co se s nimi rozchází.

a) Terezín, to je náš cíl,
tam míří naše kroky,
tam budem žít a pracovat,
tam budem žít roky.
Tam není lenoch po právu,
tam zná se jenom píle.
Tam v potu práce neb v zimě,
užívat budem své chvíle.
Terezín, to je náš cíl,
tam míří naše oči,
což s radostí vám povídám,
že je tam líp než v Lodži.

(řečnické cvičení ze židovské školy v Praze (zima 1941, jaro 1942 – Štěpán Polák, 11 let))

b) Franta (švagr, narozen 1913) odjel do Terezína s prvním transportem. Psal se listopad 1941. Jednalo se o transport mladých mužů, kteří měli připravit budoucí ghetto. Takže pár měsíců po svatbě se mladí novomanželé museli rozloučit. Ale už v prosinci 1941 odjela do Terezína také Líza (sestra, narozena 1920), už ani nevím, jestli se přihlásila dobrovolně, aby mohla být s manželem. Moc se mi po obou stýskalo. Vytrhla jsem si z alba jejich fotografie, také tu svatební, a umístila je do rámečku u svého gauče. Postupně odjížděli přátelé, loučili se známí. Také dědeček a babička Kleinovi, už ne zcela mladí, museli do Terezína. Spočítala jsem, že dědečkovi bylo tehdy 77 let, babičce o něco méně. Ke konci školního roku 1941/42 jsme předvolání do transportu (28. 6.) dostali také my. Ještě jsem stihla zajít rozloučit se do školy a dostala jsem své poslední vysvědčení... náš transport dorazil do Bohušovic (2. 7.) ...cesta byla obtížná a dlouhá... konečně jsme dorazili do ghetta... Díky svému mládí jsem zpočátku všechny změny brala jako zajímavé, byť nechtěné dobrodružství. Teď po příchodu do Terezína jsem pochopila, že tomu tak není, že za naším vyhnáním z domova se skrývá něco hrozného, nepředstavitelného... Zpočátku jsem s maminkou bydlela v Hamburských kasárnách v ubikaci pro ženy společně asi s třiceti dalšími ženami. Náhodou jsme se dozvěděli, že se v přízemí „Hamburku“ bude zřizovat něco jako útulek pro děti od osmi do čtrnácti let. Dětský pokoj měl číslo 104 a byl dost prostorný. Při mém příchodu už tam bylo spousta dětí... Už mě nechtěla (vychovatelka Ella Pollaková) přijmout, protože dětí tam bylo hodně a místa málo. Všude kolem stěn ležely na podlaze matrace, další by se musely umístit doprostřed pokoje, a to se jí nechtělo. Pak ale přišel můj švagr Franta a přemluvil ji. Hned jsem v dětském útulku zůstala a hned se mi tam také zalíbilo.

(Eva Landová Merová: Opožděné vzpomínky, strana 26–33)

c) „Začalo to tím, že mi jednoho dne v sokole řekli, že už tam nemůžu chodit. Pak za mnou přišla nejlepší kamarádka Tereza a řekla mi: „Tatínek mi už nedovolí si s tebou hrát. Už spolu nesmíme mluvit.“ Pocházela z velmi zbožné křesťanské rodiny, často jsme se navštěvovaly. Šla jsem plačky domů a ptala jsem se: Proč tak najednou? ... ve třídě byla jediná židovka a nepřítelství spolužáků vůči ní bylo daleko nepokrytější.... Ani doma už se nemohla utěšit. Rodiče nedokázali skrývat starosti. Z čeho zaplatit živobytí? Tatínkovi sebrali licenci na firmu, zabavili mu auto... Příroda, kdysi zdroj dětských rozpustilostí i snění, se stala útočištěm před zklamáním a ubližováním i místem stále větší osamělosti. Nakonec jí drželo jen jedno – láska k sourozencům a k rodičům – hlavně k otci. Byl klidný, mlčenlivý – mluvil jen když měl co říci. O lidech, kteří dlouho zbytečně žvaní, říkával: Mlátí prázdnou slámu. Jednoho dne ho sousedé udali, že prý pálí víno a dělá další zakázané věci. Třikrát k nám přišli uniformovaní s těmi jejich holínkami a převrátili dům vzhůru nohama – nic nenašli. Jednou jim tatínek ukázal svá válečná vyznamenání – dodnes vidím, jak se mu Němci vysmáli...od té doby jsme se pořád báli... byla jsem ráda, že odjedeme. Ta atmosféra byla nabitá dynamitem. Teď budeme mít aspoň klid, řekla jsem si, když jsme dostali příkaz k deportaci.“

(Zkrácený záznam vyprávění Judity Schwarzbartové: odjezd z Brna – Jundrova pro Děvčata z pokoje 28 – strana 97-98.)

d) ...příběh rodiny, jež byla odtržena, ale ne v Terezíně, nýbrž otec zůstal v Praze. Tak přijela žena s třináctiletou dcerou do toho města. Obě byly velmi sklíčený tím těžkým loučením. Nastal jim nudný, jednotvárný život. Viděly velikou lidskou bídu, těsné prostředí, kde se rodily nejrůznější infekce a nemoci. Nejvíce je svírala úzkost o otce, o kterém nevěděly. Každý transport očekávaly toužebně, ale drahý očekávaný se stále neobjevoval. Ani zpráva nepřicházela, naděje pohasínala.

Dívka přišla do dívčího domova. Seznámila se tam s mnoha děvčaty. Život v Heimu byl velmi hezký, ale nemohl ji ještě stále těšit. Již se ani nedívala po nových přicházejících.

Čas plynul, ani nevěděly, že od toho dne již uplynulo sedm měsíců. Každý večer přicházela dcerka k matce, vždy beznadějně; a přece se dočkaly. A toho 12. září neměl jásot konce. Nový spokojený život nastal rodině, jež byla opět pohromadě. To je jen jedna ukázka terezínského života, ale ne všechny měly tak dobrý konec.

(Heim 24, N. N., 14 let L 410 blahopřeje k narozeninám, Terezín 18. 10. 1943, s. 2-4)

e) **17. ledna 1943:** Trávím poslední den v Kyjově, který je pln spěchu. Balíme jídlo do tašek a chlebníků... Poslední den doma musím přece zapsat. Za 12 hodin bude již celý byt opuštěn. (Ne, hlavu nevěšet, ale se vztyčenou hlavou z domova)... Nyní jdu spát, vždyť musím brzy vstávat. Ležím oblečena, poněvadž nemám čím se zakrýt.

19. ledna 1943: Cesta byla mizerná... Byla jsem tak navlečená, že jsem se nemohla pohnout... Ve vlaku nebylo místa na sezení. Tatínek při nastupování spadl a zdvihla ho paní doktor Schöntalová, která velice plakala (je árijka)... Jeden četník, který stál u vlaku, byl velice pohnutý a přešel kolem vlaku, každému známému přál šťastný návrat... byli jsme v Uherském brodě. Nemohla jsem unést svůj baťoh... Vzala jsem si 2 chlebníky a 2 tašky a šla jsem. Když jsem došla do reálky, kde jsme byli kasernovaný, myslela jsem si, že upadnu. Ležíme s tetou na jedné matraci.“

29. ledna 1943: Nastěhovala jsme se do Mädchenheimu. Je to slunný pokoj v bývalé komandatuře. Dívala bych se věčně z okna, poněvadž vidím krásné horstvo. Když je jasno, vidím na jedné hoře kříž a na jiné hrad. Děvčata na mne neudělala dobrý dojem. Když jsem řekla, že se k nim stěhuji, řekly opatrovnici, aby to tak zařídila, abych se nestěhovala. Opatrovnice tak učinila, ale nepomohlo to. Spím v druhém patře na jedné matraci....

(Helga Pollaková/Kinská: Záznamy z autentického deníku podle Děvčata z pokoje 28, str.37.)